

อาขยาต

วัตตมานาวิภัตติ และ หมวด ภู ธาตุ

ทบทวน

๑. ความหมายและความสำคัญ

๒. องค์ประกอบ (เครื่องปรุง) อาขยาต ๘ อย่าง

วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ ธาตุ วาจก ปัจจัย

๓. สรุพอองค์ประกอบ (เครื่องปรุง) สำคัญ

ธาตุ รากฐานของกิริยา / กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก

ปัจจัย ..... วาจก ๕

วิภัตติ ..... กาล บท วจนะ บุรุษ

๔. วิภัตติอาขยาต ๘ หมวด (๙๖ ตัว)

วัตตมานาวิภัตติ และ หมวด ภู ธาตุ

วัตตมานา บอกปัจจุบันกาล แปลว่า -อยู่, ย่อม-, จะ-

* นำธาตุมาแจกกับวัตตมานาวิภัตติ + รู้กาล บท วจนะ บุรุษ

ปจ ธาตุ + อ ปัจจัย + ติ ย่อมหุง, หุงอยู่, จะหุง

ปจ + อ + ติ ปจติ

บุรุษ	ปรสสุสพท์		อตฺตโนสพท์	
	เอก.	พหู.	เอก.	พหู.
ประณมบุรุษ ต ศัพท์	ติ (โส) ปจติ	อนฺติ (เต) ปจฺนฺติ, ปจเร	เต (โส) ปจเต	อนฺเต (เต) ปจฺนฺเต
มัธยมบุรุษ ตุมห ศัพท์	สิ (ตุว) ปจสิ	ถ (ตุมุเห) ปจถ	เส (ตุว) ปจเส	วฺเห (ตุมุเห) ปจวฺเห
อุตตมบุรุษ อมฺห ศัพท์	มิ (อห) ปจามิ	ม (มย) ปจาม	เอ (อห) ปจเอ	มฺเห (มย) ปจมฺเห

ทดสอบการแจกธาตุ
มรฺ ตาย / ลภฺ ได้/ คมฺ=คจฺน ไป

บุรุษ	ปรสฺสปทํ		อตฺตโนปทํ	
	เอก.	พหู.	เอก.	พหู.
ป.	<p>ติ</p> <p>มรฺ+อ+ติ=มรฺติ</p> <p>ลภฺ+อ+ติ=ลภฺติ</p> <p>คจฺน+อ+ติ = คจฺนติ</p>	<p>อนฺติ</p> <p>มรฺ+อ+อนฺติ=มรฺนฺติ</p> <p>ลภฺ+อ+อนฺติ=ลภฺนฺติ</p> <p>คจฺน+อ+อนฺติ = คจฺนนฺติ</p>	<p>เต</p> <p>มรฺ+อ+เต=มรฺเต</p> <p>ลภฺ+อ+เต=ลภฺเต</p> <p>คจฺน+อ+เต= คจฺนเต</p>	<p>อนฺเต</p> <p>มรฺ+อ+อนฺเต = มรฺนฺเต</p> <p>ลภฺ+อ+อนฺเต = ลภฺนฺเต</p> <p>คจฺน+อ+อนฺเต= คจฺนนฺเต</p>
ม.	<p>สี (ตุํว)</p> <p>มรฺ+อ+สี = มรฺสี</p> <p>ลภฺ+อ+สี= ลภฺสี</p> <p>คจฺน+อ+สี= คจฺนสี</p>	<p>ถ (ตุํมฺเห)</p> <p>มรฺ+อ+ถ = มรฺถ</p> <p>ลภฺ+อ+ถ = ลภฺถ</p> <p>คจฺน+อ+ถ=คจฺนถ</p>	<p>เส</p>	<p>วฺเห</p>
อุ.	<p>มิ (อหํ)</p> <p>มรฺ+อ+มิ=มรฺามิ</p> <p>ลภฺ+อ+มิ=ลภฺามิ</p> <p>คจฺน+อ+มิ = คจฺนามิ</p>	<p>ม (มยํ)</p> <p>มรฺ+อ+ม = มรฺาม</p> <p>ลภฺ+อ+ม= ลภฺาม</p> <p>คจฺน+อ+ม=คจฺนาม</p>	<p>เอ</p> <p>มรฺ+อ+เอ=มเร</p> <p>ลภฺ+อ+เอ = ลภฺเ</p> <p>คจฺน+อ+เอ = คจฺเ</p>	<p>มฺเห</p>

ข้อควรรู้เบื้องต้นก่อนการแต่งและแปลประโยคบาลี

๑. ปัจจัยในกัตตุวาท ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ
 ณ ฌย แบ่งลงในธาตุ ๘ หมวด ดังนี้

อ, เอ	ลงในหมวด ฎ ธาตุ / รุธ
ย	ลงในหมวด ทิว ธาตุ
ญ, ณา	ลงในหมวด สุ ธาตุ
นา	ลงในหมวด กี ธาตุ
ณาหา	ลงในหมวด คหุ ธาตุ
โอ	ลงในหมวด ตนุ ธาตุ
ณ, ฌย	ลงในหมวด จรุ ธาตุ

๒. รูปแบบกัตตุวาท

ประธานทำเอง เช่น สุโท โอทนํ ปจติ อ.พ่อครัว หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก

ทดสอบการแต่งประโยคกัตตุวาท

๑. อ.เรา ท. ย่อมได้ ซึ่งบุตร คนหนึ่ง ฯ
๒. อ.หญิง คนหนึ่ง ย่อมไป สู่วีรอน ของตน ฯ
๓. อ.ท่าน ย่อมเห็น ซึ่งงู ในป่า ฯ

ทดสอบการแปลประโยคกัตตุวาท

๑. เอโก ภิกขุ สายํ วิหารํ วสติ (วส+อ = อยู่) ฯ
๒. เอกสส ภิกขุโน โอทนํ ปจามิ ฯ
๓. เชตวเน สตถารํ วนุทถ (วนุท+อ = ไหว้) ฯ

ข้อควรรู้เพิ่มเติม

ติ เมื่อประกอบกับ อสุ ธาตุ ซึ่งเป็นไปในความมี,ความเป็น แปลงเป็น ตฤติ เช่น อตฤติ(อส+อ+ติ), แปลว่า มีอยู่ นตฤติ (น+อส+อ+ติ) แปลว่า ย่อมไม่มีกิริยา ๒ ตัวนี้ใช้กับตัวประธานทั้งที่เป็นเอกวจนะ และพหุวจนะ

อนฺติ แปลงเป็น เร ได้บ้าง เช่น วุจฺเร (วฺจ+ย+อนฺติ) แปลว่า อันเขากล่าวอยู่

ถ เมื่อประกอบกับ อสุ ธาตุ แปลงเป็น ตถ เช่น อตถ แปลว่า ย่อมเป็น

มิ ม ทั้งหมด วัตตมานา และหมวดปญจมี ดังนี้

ถ้าสระที่สุตธาตุเป็น อ ต้องที่มะเป็นอา เช่นลภามิ(ลภ+อ+มิ)แปลว่า ย่อมได้, ลภาม (ลภ+อ+ม) แปลว่า ย่อมได้

เมื่อประกอบกับ อสุ ธาตุ แปลง มิ เป็น มฺหิ เช่น อมฺหิ ย่อมเป็น แปลง ม เป็น มฺห เช่น อมฺห (อส+อ+ม) ย่อมเป็น

เมื่อประกอบหลัง ทา ทาตุ มีอำนาจให้แปลงอา ที่ ทาเป็น ํ นิคคหิต แล้วแปลงนิคคหิตเป็น ม อีกครั้งหนึ่ง เช่น ทมฺมิ แปลว่า ย่อมให้ (ทา+อ+มิ), ทมฺม(ทา+อ+ม) แปลว่า ย่อมให้

เต ใช้แทน ติ เช่น ชายเต (ชฺนุ = ชา+ย+เต) แปลว่า ย่อมเกิด
อนฺเต ใช้แทน อนฺติ เช่น ปุจฺฉนฺเต(ปุจฺฉ+อ+อนฺเต) แปลว่า
ย่อมถาม

เอ ใช้แทน มิ บ้าง เช่น อิจฺฉเ (อิจฺฉ+อ+เอ) แปลว่า ย่อมปรารณา